

Motion till riksdagen 2008/09:Sf317

av **Gunvor G Ericson m.fl. (mp)**

Papperslösas rätt till hälso- och sjukvård

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett lagförslag om papperslösas rätt till sjukvård i enlighet med vad som anförs i motionen om principen om människors lika värde och allas rätt till vård utifrån behov.

Inledning

De svenska utvandrarerna på 1800-talet hade förmodligen kallats olagliga om de migrerat i dag, liksom de personer som nu i skrangliga båtar försöker ta sig till Europa. Vissa behöver skydd av politiska skäl och är då enligt folkrätten flyktingar. Andra behöver skydd av ekonomiska skäl och kallas då i stället för olagliga invandrare. Miljöpartiet anser att det inte går att dela upp människors skyddsbehov på detta sätt. Det finns inga illegala människor. Det finns människor som flyr av en eller annan orsak och som har behov av att få bosätta sig i ett annat land, permanent eller temporärt. Vi tror inte att någon för skojs skull riskerar livet på Medelhavet, i ett långtradersläp eller i något lastutrymme på en båt.

Människor flyr till Sverige i förhoppning om att kunna skapa ett bättre liv här med förbättrade livschanser för sig och sina anhöriga. De som kommer hit ska få ett värdigt bemötande, som präglas av humanitet, omtanke och empati.

Sverige har ett av Europas mest restriktiva regelverk när det gäller tillgång till vård för asylsökande och gömda flyktingar. Det gjorde de moderatledda regeringspartierna till lag i våras. Den lag som nu gäller från den 1 juli 2008 innebär att endast akutsjukvård ska ges till asylsökande. De gömda eller avvisade flyktingarna – de papperslösa nämns inte alls.

Konsekvensen av beslutet är att en av de mest utsatta och sårbara grupperna i samhället ska fortsätta att diskrimineras i vården. Gömda barn under

Fel! Okänt namn på

18 år har rätt till sjukvård på samma villkor som andra i Sverige, men får ofta inte det på grund av oklara rutiner i vården och bristfällig kunskap.

Problem när man inte får vård

Föreningen Läkare mot aids pekar i sitt remissyttrande angående lagrådsremissen kring smittspridning på viktiga aspekter. De skriver: "Alltför ofta vågar inte gömda personer söka sig till sjukvården på grund av kostnader och oro för att vårdpersonal i strid mot sekretesslagen kommer att kontakta polisen. Detta kan leda till att allvarliga och smittsamma sjukdomar som exempelvis hiv-infektion och tuberkulos förblir oupptäckta och obehandlade längre än nödvändigt med ökat lidande och ökad smittspridning som konsekvens."

Den begränsade sjukvård som kunnat erbjudas vuxna asylsökande, och det faktum att gömda personer inte har rätt till sjuk- och tandvård, gör att människor inte får vård i tid. Detta leder till onödigt lidande och ökade kostnader. Verkligheten i dag får ofta ödesdigra konsekvenser för den som inte vågar söka vård eller inte har råd att betala. Människor dör helt i onödan på grund av att de inte sökt vård i tid eller får livslånga men. Barn föds för tidigt, och med olika medicinska komplikationer som kräver dyr vård, på grund av att de blivande mammorna inte gått på regelbundna kontroller och fått förebyggande insatser från mödravården.

Ett annat problem är att många föräldrar på grund av rädsla för att bli angivna inte vågar ta med barnen till den offentliga vården. Så trots att gömda barn har rätt till sjuk- och hälsovård så finns det en risk att de inte får tillgång till vård på grund av föräldrarnas rädsla.

Barn kan också fara illa på grund av t.ex. föräldrars fysiska eller psykiska ohälsa. När föräldrar själva är svårt sjuka är det inte ovanligt att de brister i sin förmåga till ett gott föräldraskap. Därför är det inte förenligt med barnens bästa att inte behandla barnens föräldrar så att de kan fungera som föräldrar, t.ex. vid psykisk ohälsa eller sjukdom.

Yrkesetiken för vårdpersonal ställer starka och entydiga krav på rätt till vård på lika villkor, vilket försätter personal i dilemmat att antingen följa den nu föreslagna lagen eller den medicinska etiken. World Medical Association (WMA) har i Lissabondeklarationen från 1981 tagit upp patientens rätt i förhållande till staten eller annan vårdgivare. Här uppmanas läkaren att alltid se till patientens bästa. I Lissabondeklarationen anges följande:

Läkare och andra personer eller organ som tillhandahåller hälso- och sjukvård har ett samlat ansvar för att erkänna och upprätthålla dessa rättigheter. Närhelst lagstiftning, regeringsåtgärder eller annan administration eller institution förnekar en patient dessa rättigheter, bör läkare vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa eller återupprätta dem.

1. Rätt till medicinsk vård av god kvalitet.

? a) Varje patient har, utan åtskillnad, rätt till lämplig medicinsk vård.

Fel! Okänt namn på

- ? b) Varje patient har rätt att bli behandlad av en läkare som patienten vet är fri att göra egna kliniska och etiska bedömningar utan inblandning utifrån.
- ? c) Patienten ska alltid bli behandlad på det sätt som bäst gynnar honom eller henne. Den behandling som ges ska uppfylla allmänt vedertagna medicinska principer.

Sverige i den humanitära bottenligan

Inom EU förs en diskussion om papperslösas rätt till hälso- och sjukvård. Organisationen PICUM som företräder denna grupp har gjort en kartläggning av läget i elva EU-länder. Där ligger Österrike och Sverige i botten och utmärker sig genom att inte ge någon subventionerad sjukvård alls till papperslösa.

Regeringens lag från i våras tar inte hänsyn till den kraftiga kritik som FN:s särskilda rapportör för rätten till hälsa, Paul Hunt, har riktat mot Sverige. Han har uppmärksammat den situation som i dag råder i Sverige för papperslösa och asylsökande. Han påpekar bl.a. att mänskliga rättigheter inte är förknippade med medborgarskap. Han sa vid en hearing i riksdagen om vård till papperslösa: "Att lagfästa ett system som är orättvist och diskriminerande är fundamentalt fel, det behövs ett nytt förslag." I inledningstalet sa han: "Vi vet alla att papperslösa är bland de mest sårbara i Sverige. De är precis den sorts missgynnade grupp som de mänskliga rättigheterna är till för att försvara. Vi förväntar oss av diktaturer att de ska bete sig illa. När demokratier gör det är det därför ofta svårare att se."

Flertalet länder i Europa har en annan inställning till papperslösas tillgång till hälso- och sjukvård än vad Sverige har; exempelvis har Belgien, Spanien och Italien lagar som ger papperslösa fri eller subventionerad hälso- och sjukvård. Spanien subventionerar både akut och icke-akut sjukvård till papperslösa, Italien betalar akutsjukvård och ger behandling vid infektionssjukdomar som tuberkulos och hiv gratis till papperslösa.

Vårens beslut gör det inte bättre

Vårens beslut att anta proposition 2007/08:105 Lag om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. har inte inneburit att Sverige tar till sig FN:s kritik. Beslutet som riksdagen tog förbättrar inte asylsökandes och papperslösas tillgång till sjuk- och hälsovård. Vi menar att regeringen åtminstone borde ha fört en diskussion kring dels att vuxna asylsökande enbart har tillgång till akut hälso- och sjukvård, dels problemet med att papperslösa vuxna människor som befinner sig i Sverige inte har tillgång till hälso- och sjukvård. Akut sjukvård kan de inte nekas men de får en räkning efteråt som de oftast inte har möjlighet att betala.

Fel! Okänt namn på

Trots riksdagens beslut om lag saknar idag asylsökande och papperslösa alltså möjlighet att få hälso- och sjukvård på samma villkor som den övriga befolkningen. Dessa personer, oftast med begränsade ekonomiska resurser, marginaliserade och utsatta, har inte råd att söka vård och kan bli nekade om de inte kan betala. Miljöpartiet de gröna anser inte detta vara förenligt med humanitära krav, utan anser att alla asylsökande och papperslösa ska ha rätt till hälso- och sjukvård samt tandvård.

Vi menar också att det i den nu gällande lagen saknas ett folkhälsoperspektiv vad det gäller vuxna asylsökande och papperslösa. Det saknas också en diskussion om hälso- och sjukvård i relation till mänskliga rättigheter och det etiska dilemmat som hälso- och sjukvårdens personal försätts i, och att de i många fall inte kan arbeta utifrån den grundläggande principen om vård utifrån behov och beprövad erfarenhet. Det ska inte heller vara vårdens uppgift att väga in faktorer som ekonomisk, social, politisk eller religiös tillhörighet, etnisk bakgrund, kön och liknande faktorer eller ens vederbörandes status i förhållande till gällande utlänningslagstiftning.

Dags att stå upp för människors lika värde

Många organisationer, stora som små och av olika slag, står bakom upprop och manifestationer och krav på att även papperslösa människor ska ha rätt till hälso- och sjukvård. Men regering efter regering hävdar styvnackat att det inte är möjligt. Vi undrar varför. Blundar regeringen för FN-kritiken?

Det är återigen dags att slå fast principen om människors lika värde och alla rätt till vård utifrån behov, grundad på vetenskap och beprövad erfarenhet.

En lagstiftning som särbehandlar eller utestänger vissa grupper är inte förenlig med de mänskliga rättigheterna om lika värde och icke-diskriminering. Miljöpartiet menar att asylsökande och papperslösa ska ha samma tillgång till subventionerad hälso- och sjukvård som personer bosatta i landet.

I kammardebatten inför beslutet i våras spretade åsikterna bland regeringspartierna om vilka som ska ha rätt till sjukvård i Sverige. Det hänvisades också till utredning i frågan men regeringspartierna var inte tydliga om innehåll i utredningen eller om det över huvud taget blir någon utredning. Migrationsministern Billström sa: "Jag tycker själv att en rimlig balans i den här diskussionen kan nås genom att ge vård till barn samt mödravård. En sådan eventuell utvidgning bör bli föremål för den eventuella utredning som nu diskuteras i Regeringskansliet" (ur protokoll 2008-05-20). Direktiv för utredning är i slutet av september 2008 ännu inte klara (enligt uppgift från Socialdepartementet).

Socialstyrelsen har krävt att regeringen ska utreda frågan. Flera landsting har redan bestämt sig för att ge subventioner till akutsjukvård och annan nödvändig sjukvård för de papperslösa. Men olika regler gäller i olika landsting.

Miljöpartiet anser, med tanke på den diskussion som länge förts, att det är anmärkningsvärt att papperslösas hälsosituation inte tas på allvar av regeringen. Det är nu hög tid att riksdagen fattar beslut om att tillkännage för rege-

Fel! Okänt namn på

ringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast återkomma med ett lagförslag om papperslösas rätt till sjukvård i enlighet med vad som anförs i motionen om principen om människors lika värde och allas rätt till vård utifrån behov.

Stockholm den 5 oktober 2008

Gunvor G Ericson (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Mats Pertoft (mp)

Lage Rahm (mp)

Peter Rådberg (mp)

Max Andersson (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Helena Leander (mp)

Mikaela Valtersson (mp)